

Képzőművészeti jegyzetek

PAROBÉK ALAJOSRÓL
(1896—1947)

Kissé mindig összeszorul a szívem, és elfogódottá válok, amikor egy-egy elhunyt művész »hagyatékát« nézegetem, rendezgetem, vagy ahogy ridegen mondanom kellene: »leltározom az anyagot«. Nem festményekre vagy szobrokra gondolok, hanem azokra a kegyelettel őrzött levelekre, bizonyítványokra, kivágott újságcikkekre vagy egykorú fényképekre, melyek összehajtogatottan és kissé dohosan egy »elköltözött« ember születése és halála közti idő fontosabb életrajzi állomásait jelzik.

Mostanában egy készülő kiállítás kapcsán alkalmam volt, hogy Munkácsy békéscebái relikviáit átnézhessem, valamint Bihari Sándor, a híres népeletfestő írásos feljegyzéseivel foglalkozzam. Jelenleg egy kedves ismerősöm, a szegedi Parobek Alajos »anyakönyvi- és egyéb öröksége« van előttem, melyet mint általában lenni szokott, ezt is kikezdte az enyészet.

Nincs itt arra terem és fölösleges is volna, hogy rátérjek azokra a részletekre, melyeket e sárguló lapokból Parobek-ról vonatkozólag megtudtam. Ezekről majd akkor, ha átfogó szándékkal és »kellő szakmai komolysággal« akarok beszámolni a festő küzdelmes életéről és művészi munkásságáról, — akkor fogok beszélni. Most inkább az emlékezet pillanatnyi varázsát szeretném megragadni, amit annál is inkább megengedhetek

magamnak, mert a lényegét úgyis minden szegedi tudja — sokan nálamnál is jobban —, hiszen »Parobek mester« — ahogyan Juhász Gyula tisztelte —, a legismertebb, legnépszerűbb, legforradalmibb helyi művészek közé tartozik. Kévé az olyan család, ahol ne volna legalább egy jellegzetes alkotása: nevetgélő táncoló tápai lányokról, legényekről, egymással enyelgő parasztfiatalokról; vagy a sötétre hangolt, szenvedéllyel teli »Sztrájk«-nak, vagy a drámai feszültségű »Dózsa-sorozat«-nak egy-egy változatát ne lennének fel. Ezek az igazi Parobek-képek, melyeket sajnos rajtam kívül, — akiben még sok helyen »hivatalos személyt« látnak — mindenkinek szívesen és büszkén mutogatnak a háziak.

Parobek eddig az esztelen elhunyt festő életében, akiről írva elmondhatom, hogy személyesen is ismertem (s mikor még festegettem) ki is állítottam vele, sőt halála után énhozzám kerültek szerszámai: ládikája, ecsetei, festékjei, művészeti könyvei. Mindezt, mint fiatal piktorkodó ember, szinte »stafétabot«-ként vettem tőle át. A festő-felszerelés az idők során sajnos elkallódott. Csupán néhány szignált könyvét őrzöm és egy kis rajzát, jelezve azt, hogy nem festő lett belőlem, hanem valami más, aki a festőkhöz, szobrászokhoz és a hatvan évvel ezelőtt született, felejthetetlen emlékü Parobek Alajoshoz közel áll.

BALÁZS G. ÁRPÁD GRAFIKÁIRÓL

»Ceruzával az élet nyomában...« — ez az egy mondatban megfogalmazott benyomás maradt meg bennem Balázs G. Árpád grafikusművész Szegeden, a Móra Ferenc-Múzeum képtárában megrendezett gyűjteményes kiállításáról. Balázs ugyanis azok közé a vérbeli grafikusok közé tartozik, akiknek lapjaikon sikerült az élet gazdag változatú jelenségeiből valamit megragadni. Rajzai, ezek a fehér papíron hol hajszálvékonyan, hol fokozatos átmenettel, lendületesen vastagodó, mindig érdekeset, újszerűt ábrázoló, elevenen futó vonalak, — művészi módon rögzíti meg számunkra a változót, az elillanót, a természeti- és társadalmi események egy bár kicsiny, de nem lényeg-

telen elemét. Mindezt őszinte hangja és lobogó temperamentuma tesz ki jellegzetesen egyénivé.

Balázs G. Árpád, változatos témájú rajzain keresztül megismerkedtünk élete főbb állomásaival: a festői szépségű Nagybányával, ahol Réti István mellett töltötte a nyarakat, majd a történelmi múltú Prágával, ahol 1925-ben főiskolai tanulmányait Brömse professor keze alatt fejezte be, aki a magyar fiú művészi pályafutását, a prágai Rudolfinumban rendezett első önálló kiállításának támogatásával indította el. Ettől kezdve fáradság nélkül, szinte nem is tudjuk útján követni a hányatott sorsú művészt, aki szülőfalujától, a Kárpátok közé szorított

Felsőtökés-től, a mai alföldi állomásáig, a könnyüipari bázissá növekvő Szegedig, bizony sok helyen megfordult. Bécs, Salzburg, München és Drezda után a délvidéki Szabadka, majd Belgrád következett, ahol a »Vreme« illusztrátora lett és 1930-ban nagy sikerű egyéni tárlatot rendezett. Számos könyvet illusztrált, több újságnak rajzokat és karikatúrákat készített. Mozgalmas, állandóan vándorló, új élményeket kereső élete során megfordult Nagyváradon, Kolozsvárott, sokat festegetett, rajzolgatott a székelyföldön és résztvett a nagy román kiállításokon Bukarestben. Kassától Úszkúbig, több városban önálló kiállításokat rendezett. Végül a felszabadulás után, 1947-ben Szegedre került, ahol azóta is egyik legaktívabb tagja a helyi képzőművészeknek. Néhány népi demokratikus állam képtára és hazai múzeum őrzi egy-egy értékes rajzát.

A Képzőművészeti Szövetség Csongrád megyei munkacsoportja által gondosan megrendezett kiállításon, műfajilag és tematikailag is sikerült plasztikusan érzékeltetni Balázs munkásságában jelentkező érdeklődést, a kifejezőeszközök és a változatos témák iránt. Balázs G. Árpád könnyedhatású, üde tollrajzaiból a »Nagybányai táj«, »Márciusi hó« és az »Újszegedi részlet« c. lapjai emelkedtek ki, melyeken költői finomsággal tükröződik a téli álmát alvó természet rezdületlen nyugalma. Linómetszeteiben viszont erőteljessége, szerkesztési hajlama és mély tartalmat adó szociális érdeklődése nyilvánul meg. A girbe-gurba, hegyes-völgyes macedóniai utcácskák és szűk udvarbelsőik szegényeinek élete itt már bal-

ladaian borús hangulatot fejez ki. A szín iránti szeretetét monotípiái jól tükrözik, melyek vagy pasztell lágyságúak, mint a »Szávaparti munkások ebédjé«-nél, vagy transzparens tüzességűek, mint az »Úszkúbi utca« c. hideg kék és meleg vörösekkel felépített lapjánál. Ínséges, kereső éveiből való a halál gondolatával foglalkozó, kissé misztikus »Ady-illusztrációk« c. sorozata, melyben csapongóan dús fantáziája érvényesül. Ezzel kapcsolatban, mint egyik méltatója mondja: »...Balázs G. Árpád sosem téveszti szem elől igazi célját, mindig elmélyül a vers lényegébe és nemcsak analizálja az élményt, hanem átérzi, újra éli, mikor papirosra vagy köre veti.« Az otthon melegét nélkülöző ember vágyódásával hozza létre a családi élet harmonikus boldogságát tükröző ornamentális hatású, síkban megoldott ceruzarajzait. Szegedi tartózkodása idejéből valók többek között a tiszaparti város új hídjának hősi építéséről készült helyszíni tanulmányrajzai, melyek a munka, az alkotás lebilincselő diadaláról a pátosz hangján adnak számot.

E városnevektől túlsúfolt »életrajzi térkép« és egy kiállítás keresztmetszetét nyújtani akaró képcím-felsorolás, jóllehet sokat és még sem eleget mond el, egy Szegeden otthonra talált vándorművészetéről. Azonban e kissé száraznak ható személyi-, szakmai- és földrajzi adatokat megtölti Balázs G. Árpád, az élet eleven sodrát és változó valóságát hűen nyomon követő és tükröző rajzainak gazdag tartalma.

SZELESI ZOLTÁN